

1648—1748—1948.

Kalazanci Szent József hármas ünnepe

1648 augusztus 25-én reggel félhat körül az ősi Szent Pantaleon-templommal kapcsolatos rendházban örök álmra hűnyta szemét a piaristarend halhatatlan érdemű alapítója, Kalazanci Szent József. Halála nem jött váratlanul. Még július 21-én történt, hogy egy templomlátogatása alkalmával a Madama-téren egy kiálló éles kőben megbötlott és súlyosan megsértette mezítelen lábát. Azóta nem tudott többé magához térni. Szüntelenül magas láz és égető benső szomjúság kinozta. Az állandó láz végre felemésztette erejét és kioltotta nemes életét.

Halálának híre egész Rómát mozgásba hozta. Az utcán az emberek egymásnak adták a szót: „Meghalt a szent férfiú! Meghalt a szent atya! Siessünk a Pantaleonba a szent atyát látni!” Augusztus 26-án reggel, mindjárt a ravatal felállítására valószínű népvándorlás indult meg. Az arányiag tágas templomot egy-kettőre akkora tömeg özönlötte el, hogy a holttest őrzésére kirendelt atyák számát kettőről előbb nyolcra, majd tízre, tizenkettőre s végül tizenötökre kellett emelni. Mindez azonban édes-keveset használt. Nem sokat segített a padokból rögtönzött torlasz sem. A mozgó néparadat folyvást növekedett. Mindenki látni és érinteni akarta a szentként tisztelt halottat, sőt jó olasz szokás szerint azon igyekezett, hogy valami kis emléket, ereklyét is szerezzon belőle. A közelebb állók darabokat vágtak ruhájából, miseöltözetéből, szétkapkodták olvasóját, birétumát, sőt haját, szakállát sem kimélték. Utoljára a durvább kihágások megakadályozására katonaságot kellett kivezényelni. X. Ince pápa ámulattal értesült a rajongó szeretet szenvedélyes kitöréseiről és a nagy halott iránti megbecsülése jeléül svájci testőreit rendelte ki a rend fenntartására.

A viharos áradásnak csak a rekkenő déli órák vetettek némi gátat. De délután megint előlről kezdődött az özönlés. Mivel a visszatért nép a templomot még zárva találta, a vállalkozóbb szelleműek a szomszédos házakról a tetőn át másztak be és folytatták tovább rajongó ereklyegyűjtésüket. Tapasztalt öreg emberek állítása szerint Róma még nem látott ekkora csődületet. Egy neves oratorianus atya, Giustiniani-Filippino Julián őszintén bevallotta, hogy annak idején Néri Szent Fülöp temetésére megközelítőleg sem sereglett össze ennyi ember. Még éjjeltájban is olyan nagy volt a tolongás, hogy a templomot erőszakkal kellett kiüríteni s a holttestet a házi kápolnába vinni. De a tömegben nem lehetett kifogni: nagy része a templomelőtti téren virrasztotta át az éjtszakát.

A piarista atyák a szeretet és ragaszkodás e szenvedélyes kitöréseinek látára jobbnak látták 27-re virradó hajnalban még a nép bebocsátása előtt egy, a főoltár közelében ásott mély sírba rejteni forrón szeretett atyjukat. De ezzel csak részben érték el céljukat: a később bebocsátott nép valósággal megrohmozta az újonnan felhantolt sírt, és boldog volt, aki csak néhány rögöt is vihetett belőle. Mivel pedig ez egész nap így tartott, a sírhantot mindegyre meg kellett újítani. Csak estére ült el az áramlás annyira, hogy a bebocsátott hivatalos személyek előtt meg lehetett állapítani a halott azonosságát és végleg le lehetett zárni sírját.

Róma népe tehát valóban megható módon adott kifejezést az elköltözött iránt érzett rajongó szeretetének és forró ragaszkodásának. Akkor a jelenlevő tízezrek közül bizonyára senkinek sem jutott eszébe, hogy mindez a lelkes tüntetés voltaképpen egy idegennek szól. Pedig csakugyan így állott a dolog. Hiszen ismeretes, hogy Kalazanci Szent József nem olasz, hanem spanyol földön született s az Örökvárosba csak a dantei életút közepefelén túl, harminchat

éves korában jutott el. Ez azonban olyan régen történt, hogy már csak a legöregebb emberek emlékezhetnek rá. Az azóta eltelt két emberöltő alatt az egykori spanyol jövevény, ha szívben talán nem is, nyelvben és gondolkodásban tökéletesen olasszá alakult át és életével hiánytalanul belesimult Róma életébe. Hatalmas atléta alakja, öregkorában is csak kissé görnyedt tartása, galambösz haja és jószágos, fonséget sugárzó arca az utolsó évtizedekben épügy hozzátartozott a római utca jellegzetességéhez, mint félszázaddal előbb Néri Szent Fülöp mély lelkiéletét árasztó megjelenése.

Szent Fülöpre emlékeztetett Kalazanci Szent József abban a tekintetben is, hogy egészen és kizárólag az Örökvárosé tudott lenni. Hosszúra nyúlt életének nagyobb felét: kilencvenkét évből (1556—1648) ötvenhatot (1592—1648) Rómában élte le. Ezen hosszú idő alatt csak kivételesen, legfeljebb ha zarándoklás vagy kollégiumalapítás címén hagyta el a várost. Nem csoda tehát, hogy élete és egyénisége a legteljesebb mértékben összeforrott a korabeli Róma életével. Ő lett a barokk Róma igazi szentje, miként előtte Néri Szent Fülöp általánosan elismert és megcsodált kifejezője volt a vége felé siető és barokkba áthajolni kezdő reneszánszkor lelkiességének. Ebben a tekintetben a viszonyok is kezére jártak neki: mindenesetre sokkal nagyobb mértékben, mint a korabeli többi szenteknek, akiket élethivatásuk és munkabeosztásuk eleve bizonyos egyoldalúságra kárhóztatott. Nevezetesen Leonard Szent Jánost (†1609) sokirányú hivatalos megbízatása, Lellisi Szent Kamillt (†1614) hősiességét, Bellarmin Szent Róbertet (†1621) nagy tudós könyveinek írása, majd meg egyházkormányzati gondjai sokkal inkább igénybe vették, semhogy szélesebb körökre kiható társadalmi tevékenységére vállalkozhatott volna; Szent Alajos (†1591) és Berchmans Szent János (†1621) pedig csak futócsillagok voltak: felvillantak, néhány pillanatig vakító fényt árasztottak s azután megint eltűntek még mielőtt a sokaság tudomást szerezhetett volna róluk. Kalazanci Szent Józsefnek ellenben megadta a Gondviselés, hogy több mint félszázadon át az irgalmas szeretet legkülönbözőbb színeiben tündököljön kortársai előtt. Az augusztus 26. és 27-i nagy néparadásban elsősorban ez a tény jutott kifejezésre. A temetésre egybesereglett töméntelen sokaság nem annyira a szentet, mint inkább a felebaráti szeretet utolérhetetlen hőseit látta és ünnepelte az elköltözöttben.

És ez természetes. Hiszen az összeverődött tízezrek közt nem akadt talán egyetlen egy sem, aki valamilyen formában nem érezte volna ez elhunyt jószágos szeretetének feléje áradását. Ott voltak mindenekeelőtt a hálas apák és anyák ezrei, kiknek gyermekeit az utca szennyéből és erkölcsi mótelyéből emelte ki a szent és mentette meg az élet számára. Azután ott voltak az egymást felváltó diáknemzedékek számlálhatatlan képviselői, akik a kegyes atyák kezén az élet apró hajótöröttjeiből a társadalom hasznos polgáraivá, sőt akárhányan vezető tagjaivá cseperedtek. A legnépesebb táborat azonban mégsem a szülők és a diákok, hanem a szent anyagi és erkölcsi gondoskodásának dédelgetett kedvencei, a szegények és betegek alkották. Mert Kalazanci Szent József igazi csodája volt a szamaritánus szeretetnek. Attól a perctől kezdve, hogy Róma földjére tette lábát, szinte vadászta az alkalmakat az irgalmasság gyakorlására. Jósa és leleményessége kifogyhatatlan volt. Így mindjárt megérkezése után belépett a Szent apostolokról nevezett testvérületbe, mely a rejtett nyomor és a szemérmes szegények felkarolására alakult. Hasonlóan mindjárt az első hetekben vezetőszeretet vállalt a lelki szegények felkarolására rendelt keresztény tanítás társaságában. Később, már iskolájának megnyitása után a Szent Ferenc stigmáinak, a Segítő Szűzanyának és a Szentháromságról nevezett zarándokgyámolító egyesület munkakörébe kapcsolódott be és olyan lendülettel feküdt neki ezen egyesületek mindegyike különleges hivatásának, mintha az lett volna egyetlen feladata.

A rendkívüli alkalmak még jobban kitágították ezeket a kereteket. Mert Kalazanci Szent József nem akart elszalasztani egyetlen alkalmat sem, mely könyörülő szeretetének kimutatására kínálkozott. Ilyenkor inkább rendes mun-

kaköréből engedett valamit, csak hogy ne legyen kénytelen egyetlen arra rászorulót is vigasztalás és segítség nélkül hagyni. Így tett pl. az 1600. és 1625-i jubileumi szentévek alkalmával, mikor hónapokon át minden idejét az idegen zárandokok elszállásolásának, testi-leki gondozásának és oktatásának szentelte, vagy az 1596. évi nagy pestisjárvány és a Tiberis 1598. évi katasztrófális kiáradása idején, amikor egymaga százak és százak életét mentette meg. Irgalmas szeretete soha és sehol nem tagadta meg magát. Inkább magától vonta meg a betevő falatot, sem hogy egyetlen szegényt is alamizsna nélkül bocsásson el. A könyörület szinte koporsója bezártáig elkísérte. Jellemző, hogy a Tiberis 1647. évi téli áradása alkalmával kilencvenéves kora ellenére újból vállalta az árvízi hajós hősi szerepét. Érthető tehát, hogy Róma népe azon a nevezetes két augusztusi napon elsősorban az irgalmasság egyedül álló hősét siratta az elköltözöttben.

Amint azonban multak az évek, változott a közfelfogás. Az elköltözött emléke nem halványult ugyan el; szelíd arca továbbra is ott világolt tömérdék tisztelőjének lelkében, de a jó ember mellett egyre inkább a szentnek vonásai kezdtek rajta feltűnedezni. Az emberek ezentúl is emlegették jótéteményeit, de még többet beszéltek hősi erényeiről és pártatlan béketűréséről. Aztán meg itt is, ott is csodákról és rendkívüli imameghallgatásokról kezdtek suttozni. Sokan, főleg a volt diákok népes seregéből visszaemlékezni véltek, hogy már életében a csodatevő szent aureoláját látták homlokán ragyogni. Természetes tehát, hogy egyre több szívből és több ajakról hangzott fel a követelés, hogy az irgalmas szeretet nagy hősét minél előbb hivatalosan is az Úr oltárára kell helyezni.

A boldoggáavatási eljárás aránylag korán megindult és eleinte gyors sikerrel kecsegtetett. A rend az ügy mozgatására már 1650 január 15-én postulatort választott Berro Vince atya személyében és ez olyan jól forgolódott szerepében, hogy már szeptember 22-én meg lehetett tenni az első hivatalos lépést: ki lehetett mondani, hogy az elhunyt addig sehol sem részesült szentet megillető tiszteletben.

Ezután következett az előkészítő eljárás, az ú. n. processus informativus annak megállapítására, hogy az elköltözött valóban hősi fokon gyakorolta az erényeket. Ennek megállapítására három év alatt (1650 október 1.—1653 október 2.) összesen harmincnégy tanut, köztük a szent több rend- és munkatársát, hallgattak ki. VII. Sándor pápa alatt (1655—1667), aki maga is nagy tisztelője volt a szentnek és lelkes pártfogója a piaristarendnek, még kedvezőbben alakult a helyzet. Fejedelmektől, főpapoktól, akadémiáktól, községektől és magánfelektől olyan tömegesen érkeztek a boldoggáavatást sürgető levelek, hogy a jó pápa egyszer így kiáltott fel: „Ugylátszik, az egész világ mozgásba jön József atya boldoggáavatása érdekében”. Máskor meg kijelentette, hogy ég a vágytól, hogy Isten kiváló szolgáját minél előbb oltárra emelje. De hő vágya nem teljesedett. Külső feladatok torlódása következtében nem adatott meg neki az öröm, hogy a megkezdett műre rátegye a koronát. További lépések megtételére, nevezetesen újabb tanuk kihallgatására már csak utódjai alatt került sor. Ezek folyamán először három, majd kilenc, aztán tizenegy s végül négy tanut, köztük ismét több piaristát, hallgattak ki.

Közben azonban az idő haladt. Az adatok összegyűjtése, megrostálása, kinyomatása és hozzá külső akadályok sűrű jelentkezése annyira elnyújtották az ügyet, hogy XIII. Benedek pápa csak 1728 szeptember 8-án adhatta ki az erények hősi fokon való gyakorlását bizonyító dekrétumot. Ezután a boldoggáavatási eljárás legfontosabb mozzanatára, a döntő érvként szolgáló csodák tüzetes megvizsgálására került a sor. A rítusok kongregációja a betérjesztett száz csoda közül hármat: Morelli Szalvátor, Tanteri Margit és Ceccherini Krisztina kapucinus apáca csodás meggyógyulását vette aprólékos vizsgálat alá és mind a hármat elfogadta.

A többi aztán már gyorsan ment. XIV. Benedek pápa, maga is nagy tiszt-

telője a keresztény Jób-nak, ahogyan Kalazanciust üldöztetései hallatára elnevezte, 1748 augusztus 7-én kibocsátotta a boldoggáavatási brevét, tizenegy nappal rá, 18-án pedig a pazarul felékesített Szent Péter bazilikában tömөntelen nép jelenlétében elvégezte az avatás ünnepi szertartását. Az ünnep sikeréből derekasan kivette részét Vitelleschi Gyula jezsuita atya, aki maga is az új boldognak tulajdonította halálos betegségéből való felgyógyulását s ezért hálából sorra járta Olaszország nevezetesebb városait és mindenütt áradozó lelkesedéssel hirdette Kalazancius hősi erényeit és csodatevő erejét.

A boldoggáavatás szerencsés kimenetele a legnagyobb örömet természetesen a piarista atyák körében keltette. Ahol csak piarista iskola működött, ha még olyan jelentéktelen is, mindenütt lelkes örömaráddal ülték meg a nevezetes ünnepet. A Szent Pantaleonban augusztus 25-én, tehát pontosan a szent halálának századik évfordulóján triduumot kezdtek, melyet többek közt Benedek pápa is személyes megjelenésével tüntetett ki. Még nagyobb fénnel hódoltak az új boldog emlékének szülőhazájában, Spanyolországban. Madridban pl. hét napig, október 13-tól 19-ig tartó hálaünnepet rendeztek. Az első nap költségeit VI. Ferdinánd király, a másodikét a királyné, a többiét pedig a királyi ház hercegei és más előkelőségek viselték. De még olyan városok is kivették részüket az ünneplésből, melyek csak hírből ismerték a piaristákat.

A szerető nagy hőse tehát halála századik évfordulóján elnyerte a földi ember számára elérhető legnagyobb kitüntetést: az Egyház hivatalosan boldoggá nyilvánította és alakját oltárra emelte.¹ És egyéniségének elpusztíthatatlan varázsát mi sem bizonyítja jobban annál a ténynél, hogy a kortársak éppen olyan önfelédtt lelkesedéssel reagáltak újabb kitüntetésére, mint száz évvel előbb jobb hazába költözésére. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Róma vallási életének 1648-ban és 1748-ban egyaránt Kalazanci Szent József megdicsőülése volt legnagyobb élménye. A különbség a két alkalom közt mindössze annyiban állott, hogy 1648-ban a jó embert, ezek és tízezrek melegsívű segítőjét, 1748-ban pedig az immár természetfölötti jótéteményeket közvetítő szentet ünneplték benne.

Ezzel azonban még távolról sem zárult le Kalazanci Szent József megdicsőülésének folyamata. A mai kor nemzedéke ugyanis, mely semmivel sem gondol kevesebb kegyelettel a szent csodálatosan gazdag életpályájára, megint más szemmel tekint föl rája, mint a temetés barokk és a boldoggáavatás felvilágosult nemzedéke. Mert bár ő is látja és csodálja benne az emberszeretet dús televényű áradását és elragadtatással hallja ki belőle az istendicsőítés vége-hosszát nem érő himnuszát, legfőbb érdemét mégsem ezekben látja. A mai nemzedék pragmatikus gondolkodásának megfelelően lehetőleg összefüggésükben szereti szemlélni a dolgokat s az egyének életét és működését is igyekszik a fejlődés egészébe beágyazni.

És ilyen historikus szemmel nézve egészen rendkívülinek tűnik fel Kalazanci Szent József nagysága. Valóban a korszaknyitó nagy egyéniségek közé kell őt soroznunk, mert egy nagy gondolattal: az ingyenes népnevelés eszméjével és egy nagy tettel: az első hivatásos tanító szerzet megalapításával gazdagította a keresztény kultúrát. Hiszen igaz, előtte is voltak elemi iskolák, de ezek csak azok előtt nyitották meg kapuikat, akik a követelt tanítási díjat meg tudták fizetni. Így a szegény gyermekek legtöbbször teljes tudatlanságban és erkölcsi fegyelem híján nőttek fel. Aztán előtte is voltak tanítók, de ezek legjobb esetben is csak kenyérkeresetnek és nem hivatásnak tekintették a tanítást. Többnyire az élet hajótöröttjeiből kerültek ki, akik másként nem tudtak boldogulni. Jellemző példaként idézünk egy XVI. századi leírást az akkori iskolamesterekről: Hét gonosz uralkodik manap rendesen az egyházfiakon vagy úgynevezett iskolamestereken, a kevély, renyhe, durva, ravasz, gonosz, részeges, oktondi ördög, akik után sántítva jó a szegény ördög.

Kalazanci Szent Józsefet éppen ezek a szomorú tapasztalatok indították rá,

¹ Szentté XIII. Kelemen pápa avatta 1767. július 16-án. A piarista iskolák ezalkalommal is fényes ünnepségeket tartottak. Nyitra pl. valóságos búcsújáró helylc alakult át ezekben a napokban.

hogy az 1597. év egyik őszi napján, ott a Trasteverében, Róma legszegényebb és leghagyottabb negyedében mindenki mást megelőzve¹ megnyissa az első ingyenes népiskolát. Nem könnyen és csak akkor szánta rá magát az iskolanyitásra, amikor a sürgetéseivel és kéréseivel az összes illetékes tényezőknél kudarcot vallott. De amint egyszer rátette kezét az eke szarvára, nem tekintett többé vissza. Egész életére elkötelezte magát a szegény gyermekek nevelésének s bár első iskolája megnyitáskor már fölötte járt negyvenedik évének, még több mint félszázadon át verítékezett a lélekformálás felelősségteljes munkájában. Ezen hosszú idő alatt bő alkalma volt tanítási rendszerének kialakítására. Ő azonban itt is inkább az élet, mint az elmélet emberének mutatta magát. Apró részletekkel való bibelődés helyett bölcsen megelégedett a főbb elvek kiköve-
lésével. Mivel tanítványainak túlnyomó része az alsóbb néposztályok gyermekeiből toborzódott, a tanítás súlypontját természetesen a gyakorlati ismeretekre, az írás és olvasás mellett főleg a számtanra helyezte.

Kalazanci Szent József valóban az élet és nem az iskola számára kívánt nevelni. Esményképe a jó polgár volt, aki egyházával, hazájával és embertársaival szemben egyaránt becsületesen teljesíti kötelességét. Tanításának ez a gyakorlatiassága s főleg a plebejus aritmetikának az iskolai munka közép-pontjába emelése a korviszonyokhoz képest nem kevésbé merész forradalmi újításnak számított, mint maga az első kegyes iskola megnyitása. Ez a forradalmi újítás idővel termékeny magvetésnek bizonyult, melyből a nagyrakelendő kezdeményezések hosszú sora csirázott ki.

És ne higgyük, hogy Kalazanci Szent József csak ötletszerűen vagy személyből állította előtérbe a gyakorlati ismeretek és nevezetesen a számtan tanítását. Ellenkezőleg, levelei meggyőzően mutatják, hogy teljes tudatossággal járt el. „Az aritmetika tanítása a mi rendünkben igen nagy érdem” — olvassuk az egyikben. „Az aritmetikai osztályban — írja máshelyütt — olyan tanítóra van szükség, aki nemcsak az írást és a számtant tudja tanítani, hanem az Úr félelmét is. Mert ebből az osztályból mennek ki a fiúk az életbe, hogy valamilyen mesterség elsajátítására adják magukat. Nagyon fontos érdek tehát, hogy az Úr félelmével teljesen átítatva lépjek át az iskola küszöbét.” „Legyen rá gondja — olvassuk ismét másutt —, hogy a miénk közül néhányat alaposan kiképezzen az írás és a számtan tanításában és állítsa folyvást szemük elé, hogy Isten azokat, akik gögből vonakodnak elsajátítani ezt a rendünk szellemének annyira megfelelő tudást, nem fogja majdan színe látására bocsátani.”

Kalazancius ugyanis e részben úgy gondolkozott, hogy a filozófiai és teológiai tudományok művelésére elegendő számmal vállalkoztak más szerzetek. Ezenfelül azt tartotta, hogy a matematikai tanulmányok kiválóan alkalmasak az elme kiművelésére és hozzászoktatják azt a módszeres és szigorúan logikus gondolkodáshoz, ami elengedhetetlen feltétele minden magasabb szellemi munkának. A legfőbb szempont azonban mégis a gyakorlati élet követelésének kielégítése volt előtte.

Ezek után érthető, hogy a háromszázados évforduló nemzedékének ünneplése elsősorban az újító nagy egyéniségnek szól, aki ingyenes népiskolát mert nyitni és annak intézményesítésére szerzetesrendet mert alapítani olyan korban, melyben az államnak és társadalomnak sem érzéke, sem anyagi lehetősége nem volt ilyen, ma eleminek érzett kulturális kezdeményezés megindításához. De az újítás nagyszerűségén túl helyesen érzi ki a mai nemzedék a kezdeményezés demokrata jellegét is. Hiszen nem kétséges, hogy a kegyes iskolák a magasabb ismeretek közvetítésével tömérdek, egyébként elkallódásra kárhozott tehet-

¹ Újabbán Moretti Január minimi atya *Un pedagogo santo. Il servo di Dio, P. Nicola Barré del l'ordine dei Minimi, fondatore delle scuole di carità del S. Bambino Gesù*. Roma, 1929. c. munkájában megkísérelte Barré Miklós nevű rendtársa javára elvitatni az elsőbbséget. Bizonyítása azonban teljesen elhibázott. Arról nem is szólva, hogy Barré csak 1662-ben, tehát hatvanöt évvel Kalazancius után nyitotta meg iskoláját a Rouen közelében fekvő Sottovilleben, hamis mindjárt kiindulása, mintha a piarista iskola kezdettől fogva kizárólag latinul tanító tudós iskola lett volna, holott a szent levelcinek szárai és sajátkezűleg írt rendtartásai kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy a kicsinyek tanítása kizárólag nemzeti nyelven történt. L. Garrido T.: *S. Josephus Calasancius primus scholae popularis, christianae et gratuita institutor. Ephemerides Calasancianae*. 1932. 25. s. kk. II.

ség előtt nyitották meg a felemelkedés útját. Pl. Oregio Ágoston, a legelső tanítványok egyike, már az alapító életében beneventói érsek és bíboros lett. A társadalmi hajszálcsövesség hatályos működésének a XVII. és XVIII. században éppen a kegyes iskolák voltak legfőbb biztosítékai. Közép- és Déleurlópa szellemi életének története nélkülök ma a kiemelkedő nagyságok egész hosszú sorával volna szegényebb.

A közvélemény értékelésének helyességére XII. Pius pápa ütötte rá a pecsétet azzal, hogy ez év augusztus 13-án kelt Providentissimus Deus kezdetű körlevelében Kalazanci Szent Józsefet éppen az érintett okfejtés alapján az összes keresztény népiskolák mennyei pártfogójának jelentette ki. Körlevelében egyúttal nagyszerű bizonyítványt állított ki a szent egyéni nagyságának és a háromszázéves piarista munka eredményességének elismerése.

1648, 1748 és 1948 három kiemelkedő dátuma Kalazanci Szent József megdicsőülésének. Az ünneplés mindhárom alkalommal kiválólag a szent élete egy-egy kiemelkedő vonásának szólt: a temetés nemzedéke a páratlan jötevőt, a boldoggáavatása a szentet, a mai pedig a népnevelés úttörő apostolatát ünneplte, illetve ünnepli. Végelemzésben azonban az ünneplés mindhárom ízben a szent szívéből kiáradó mérhetetlen szeretetnek szólt és szól. A három eltérő értékelés a különböző korok és nemzedékek eltérő szemlélmódján kívül egyben döntő bizonyítéka Szent Kalazancius páratlan lelki gazdagságának és sokszínűségének.

ÁLMATLAN RÓMAI ÉJ

... Egy borzas angyal jó, megint ujjával s rámrivall:
mért nem törödsz apáid porladó csontjaival?
S a nagy gödörről mond szörnyű üzenetet,
ahol Mikecs László pályája elvégeztetett.
S én esdekelve kérem, megragadva szárnyát:
szaggassa szét kétségeim százmérföldes hinárját!
Mi van a gyermekekkel, élnek-é egyáltalán,
vagy már csak ott lelem meg őket egy kőkoporsó oldalán?
A satnya nyírfa, melybe belevestem a kislány nevét,
a nyírfacsonk a kert aljában él-e még?
Ki jár a réten, hol egyszer mentás füvet kaszáltunk,
A fakeresztnél; mely tövében annyiszor megálltunk.
Mi van a szőlővel Szentgyörgypusztán, Miriszlón,
érik-e már a zamatos Albert-király piroslón?
Mi van vele, kitől talán örök búcsút vevék 18-ikán,
Hordja-e még a római ezüstpénzt a nyakán
Lábnymaim a Duna partján megvannak-e még,
oly messze tőlem, mintha rájuk már Égből tekintenek,
és ezért van az, hogy a távolság oly közelbe hoz
mindent, mintha szemem elé egy milliósoros
nagyítót tettem volna s mintha szakadatlan
egy csillagot néznék, mely nincs, mert láthatatlan.

Jékely Zoltán